

Asia: VN/1393/2020

Työryhmän mietintö lähestymiskiellon tehostamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointi

Julkiset oikeusavustajat ry katsoo, että esitetty lähestymiskiellon tehostaminen parantaisi lähisuhdeväkivallan uhrien turvallisuutta, kun kieltoa voitaisiin valvoa tehokkaammin.

2. Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset

Julkiset oikeusavustajat tulkitsee, ettei mietinnössä varsinaisesti esitetä lähestymiskiellon määräämisen edellytyksiä muutettavaksi. Julkiset oikeusavustajat katsoo, ettei määräämisen edellytyksien muuttamiselle ole sinällään tarvettakaan.

3. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viran puolesta

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi nykyisellään määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta, jos kiellolla suojattavan suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista ja jos asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan.

Mietinnössä ehdotetaan, ettei määräämisen edellytyksenä tältä osin olisi enää jatkossa se, ettei kiellolla suojattava henkilö kykene itse kieltoa hakemaan.

Julkiset oikeusavustajat katsoo muutoksen olevan tältä osin hyvä ja perusteltu. Kaikkia lähestymiskieltoja ei ole tarpeen käsitellä tuomioistuimessa.

4. Turvallisuutta parantavat toimenpiteet lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä

Käytössä olevat mahdollisuudet, kuten auttavaan puhelimeen nopea yhteyden saaminen tai turvakotiin hakeutuminen, ovat hyviä käytäntöjä, jotka tulisi turvata maantieteellisesti kaikkialla Suomessa.

5. Väkivallan uhrien ja tekijöiden ohjaaminen palveluihin

Julkiset oikeusavustajat kannattaa mahdollisuutta ohjata hakija sekä lähestymiskieltoon määrättävä henkilö palvelujen piiriin. Väkivaltainen tai uhkaava käytös ei välttämättä poistu pelkästään lähestymiskiellon määräämisellä ja pitkäkestoinen tuki on tarpeen kaikille osapuolille tilanteen rauhoittamiseksi.

6. Oikeudellinen apu

Julkiset oikeusavustajat voivat avustaa lähestymiskielto-oikeudenkäynneissä, mikäli jonkin osapuolen katsotaan avustajaa tarvitsevan ja mikäli asiakkaan tulotilanne on sellainen, että hän on oikeutettu oikeusapuun valtion varoista.

Lähestymiskielto-oikeudenkäyntien käsittelyt järjestetään usein hyvin tiukalla aikataululla tuomioistuimissa, joten oikeusaputoimistojen resurssien tulee olla riittävällä tasolla, jotta kaikille avustajaan oikeutetuille pystytään turvaamaan oikeusavustaja.

7. Oikeudenkäyntimaksu

Julkiset oikeusavustajat eivät kannata oikeudenkäyntimaksun poistamista kokonaan.

Oikeudenkäyntimaksun poistaminen tulisi todennäköisesti lisäämään haettujen lähestymiskieltojen määrää. Tällä hetkellä voimassa olevan lain puitteissa vähävaraiset hakijat eivät joudu suorittamaan oikeudenkäyntimaksua, vaikka lähestymiskieltoa ei määrättäisikään. Mikäli hakijalla on oikeus saada oikeusapua valtion varoista, vapautuu hän suorittamasta hakemusmaksua.

Nyt ehdotettu järjestely, jossa oikeudenkäyntimaksusta vapautuu joka tapauksessa, voi madaltaa kynnystä hakea lähestymiskieltoa ja siten lisätä käsiteltävien asioiden määrää.

8. Lasten asema

Lähestymiskiellolla voidaan suojata lasta tai tämän vanhempaa ja molemmissa tapauksissa lähestymiskielto vaikuttaa lapseen. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että lähestymiskieltoon määrätty voi kuitenkin esimerkiksi hakea ja viedä lasta päiväkotiin, mikäli hänellä on siihen oikeus.

Lapsen tapaamisen ei tule kuitenkaan vesittää lähestymiskieltoa vaan tapaamiset pitää pyrkiä järjestämään tarvittaessa muutoin.

9. Lähestymiskiellon valvonta

Tällä hetkellä lähestymiskiellon valvonta on jäänyt jossain määrin hakijan omalle vastuulle, sillä hakija on yleensä itse joutunut ilmoittamaan lähestymiskiellon rikkomisesta ja rikkomisen uhasta. Valvonnan tehostaminen olisi siis sinällään paikallaan.

Tekninen valvonta parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia puuttua lähestymiskiellon rikkomiseen jo ennen mahdollisen rikoksen tapahtumista. Tehostettu valvonta lähestymiskiellolle tekisi siitä tosiasiallisesti vaikuttavamman ja voisi vähentää lähestymiskiellon rikkomista.

Julkiset oikeusavustajat toteaa kuitenkin tekniseen valvontaan voivan liittyä useita jo muiden lausunnonantajien esille tuomia juridisia ja käytännön ongelmia, jotka tulisi ottaa huomioon.

10. Lähestymiskiellon rikkominen

Lähestymiskiellon rikkomista tapahtuu nykyisen lain aikana. Tyypillisesti rikkomisesta ilmoittaa se henkilö, jota lähestymiskielto on asetettu suojaamaan. Julkisten oikeusavustajien ja oikeusaputoimistoissa olevan kokemuksen mukaan hakijat usein pelkäävät, että esimerkiksi poliisin apu ei ole riittävää jos lähestymiskieltoon määrättyä ei pystytä valvomaan tai tarkkailemaan vaan lähestymiskiellon valvonta jää hakijan omalle vastuulle. Etenkin syrjäseudulla poliisin saapumiseen voi ilmoituksesta mennä pitkäkin aika.

11. Ehdotuksen vaikutukset

Kuten osa muistakin lausunnonantajista, myös Julkiset oikeusavustajat arvioi tuomioistuimissa käsiteltävien lähestymiskieltoasioiden määrän voivan kasvaa, etenkin mikäli asian maksullisuus poistuisi kaikilta. Oikeusaputoimistoissa tulee olemaan myös enemmän resurssitarvetta, mikäli avustaja voidaan määrätä kaikille lähestymiskieltoa hakeville viran puolesta. Tehostettu tekninen valvonta voisi puolestaan vähentää lähestymiskiellon rikkomiseen liittyviä käsiteltäviä asioita.

12. Muuta

Oikeudenkäyntiavustajan määräämisen edellytyksistä voitaisiin säätää myös viittaamalla oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (ROL), jossa säädettäisiin oikeudenkäyntiavustajan määräämisen edellytyksistä lähestymiskieltoasioissa.

Kyllönen Anssi
Julkiset oikeusavustajat ry